

UNS VERSOS INÈDITS
DE MOSSÉ NATAN,
JUEU DE TÀRREGA
(SEGLE XIV)

Per Josep M. Llobet i Portella

Fa uns dies, quan consultava els llibres d'actes dels consells municipals celebrats a Cervera durant el segle XV, em van cridar l'atenció uns versos escrits a la portada d'un d'ells, concretament el de l'any 1422¹. Eren els següents²:

En nom de Déu tot poderós,
qui fonch primer que res que fos
e serà darrer altresí³
e no ach principi ni ac fi.

Immediatament em va venir a la memòria un article redactat per l'erudit Jaume Riera sobre les obres catalanes de Mossé Natan, jueu de Tàrrega que visqué, aproximadament, entre els anys 1290 i 1360. Riera ens diu que Mossé Natan escriví cap a la meitat del segle XIV, almenys, dues obres en català: uns proverbis rimats i un "tractat" o "romanç" religiós i moral. Totes dues obres foren fetes en versos octosíl·labs⁴.

De la segona obra de Mossé Natan, segons Riera, només són coneguts els dos primers versos originals, els quals es troben escrits en un inventari dels béns de Pere Castell, daurador de Vic, de l'any 1437, i trenta versos d'una traducció castellana anònima de l'obra.

Aquests dos versos originals i els quatre primers de la traducció castellana, segons l'edició de Jaume Riera, són els següents:

En nom de Déu tot poderós.
Déus fo primer que res que fos;

En el nonbre de Dios poderoso que es
e fue enante que cosa que fue
e será postrimero, otro que sin,
et non ouo enpieço nin nunca avrá fin;

La comparació dels versos localitzats per mi al llibre de consells municipals de Cervera amb els textos publicats per Jaume Riera, ens permet suposar que aquests versos pertanyen a l'obra de Mossé Natan esmentada. Crec, fins i tot, que el segon vers anotat a l'inventari –o la seva transcripció– és erroni, ja que el mot *Déus* ha de ser substituït per la paraula *qui*, d'acord amb la versió que aquí ofereixo i la traducció castellana ja coneguda.

Sembla raonable pensar que alguns cerverins, l'any que es redactà el llibre de consells -uns seixanta anys després de la mort del poeta jueu-, coneixien l'obra de Mossé Natan si tenim en compte que Cervera només dista de Tàrrega una dotzena de quilòmetres. A més, sabem que tant la comunitat jueva de Cervera com la de Tàrrega, en aquell temps, eren importants i llurs membres mantenien entre si nombroses i estretes relacions⁵.

És possible que la persona que escriví els versos ara localitzats fos un tal *Petrus Vitalis, scriptor*. Almenys, aquestes paraules es troben escrites al començament de la pàgina que conté els versos objecte del present treball. Més avall, hi ha el mot *Cabanes*, el significat del qual desconec.

Si aquest Pere Vidal fos, però, el funcionari reial del mateix nom que en dos documents datats al palau reial de Barcelona l'any 1366 apareix com a "*domini regis scriptor eiusque auctoritate notarius publicus per totam terram et dominationem suam*", documents que contenen la venda feta per Pere III a la universitat de Cervera d'un censal o renda anual de 2.667 sous, 10 diners i mig, garantit amb l'import de la questia dels jueus de la vila esmentada⁶, caldria considerar la possibilitat que els versos ara localitzats haguessin estat escrits en aquell temps i que, fins i tot, hi hagués hagut una relació personal entre Pere Vidal i Mossé Natan. En aquest

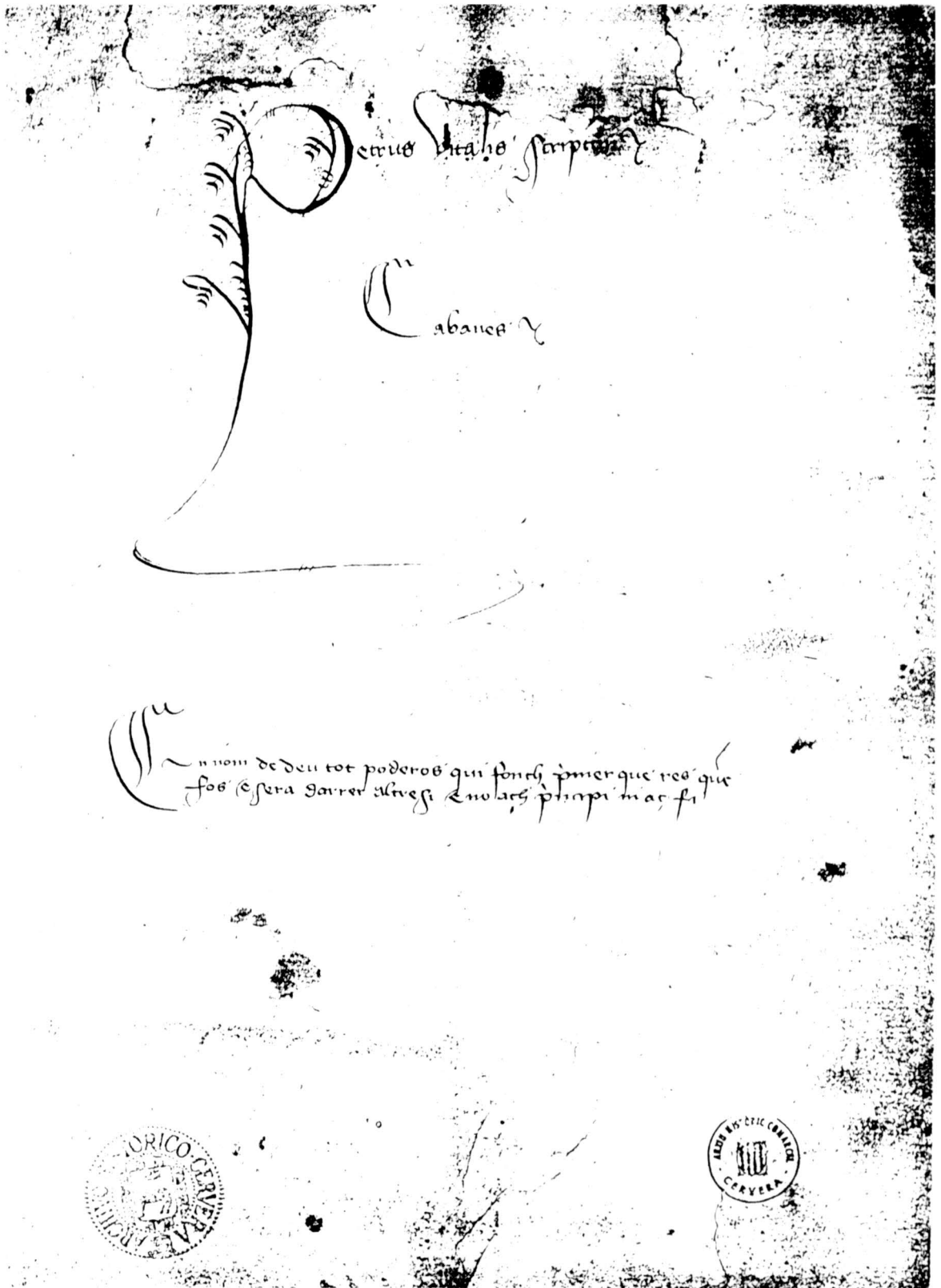
cas, el quadern que conté el nom del funcionari reial i els versos del poeta jueu hauria estat aprofitat posteriorment per a anotar-hi les actes del consell municipal cerverí.

Puc dir, per acabar, que, tot i que sóc conscient que la meua aportació al coneixement de l'obra de Mossé Natan és escassament rellevant, en alguna manera s'ha complert el desig manifestat per Jaume Riera al final del seu article sobre les obres catalanes del poeta targarí: "Tant de bo que aquestes notes serveixin per a identificar-ne algun fragment oblidat". En efecte, sense el seu meritori treball de recerca i divulgació, jo difícilment hauria relacionat els versos conservats al llibre de consells cerverí amb l'obra poètica del jueu targarí Mossé Natan.

1. Es guarda a l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Municipal.
2. Resole les abreviatures, regularitza l'ús de les majúscules i introdueixo els signes de puntuació i d'accentuació.
3. Sobre *altresí*, el diccionari Alcover afirma "Duen la forma *altresí* els diccionaris Saura, Aladern, Escrig-Ll., Martí G., Amengual i Ferrer, P.; però la forma que tenim constatada documentalment és *atresí*". Resta, doncs, també constatada documentalment la forma *altresí*.
4. Jaume RIERA I SANS, "Les obres catalanes de Mossé Natan (segle XIV)", *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, III (1981), pàgs. 95-105.
5. Hom pot trobar les dades bibliogràfiques d'alguns treballs sobre els jueus de Cervera i Tàrraga a la revista *Calls*.
6. Max TURULL, Montserrat GARRABOU, Josep HERNANDO i Josep M. LLOBET, *Llibre de Privilegis de Cervera, 1182-1456*, Barcelona, Fundació Noguera, 1991, pàgs. 279 i 282.

Antic forn dels jueus. (Fotografia: Oriol Saula).

D'eu tot poderos qui fons pmer que res que

fos e sera darrer alivesi Envolars p'ncipi mar fi

En nom de deu tot poderos qui fons pmer que res que
fos e sera darrer alivesi Envolars p'ncipi mar fi

Portada del llibre d'actes dels consells municipals cerverins de l'any 1422 amb els versos de Mossé Natan.